

דברי תורה

שע"י המכון התורני ירושלים

שמיני - תשפ"ד | גליון 70 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

קדושה - וקדושה מזויפת (מתוך 'לב שלום' לגהי צ' רבי שלום שבדרון זצ"ל)

"כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדַּשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא יא, מד).
יש לשאול, אחרי שכתוב "והתקדשתם וגו' כי קדוש אני" שוב חוזרת
התורה בפסוק הבא (פסוק מה) אותו הטעם "כי קדוש אני" ["כי אני ה'
המעלה אתכם מארץ מצרים להית לכם לאלהים והייתם קדושים כי קדוש
אני"], מדוע הוכפל הטעם?
נראה שהפסוק נכתב באופן זה, משום שרצון התורה לעטוף את
ה"והתקדשתם והייתם קדושים" - בפעמיים "כי קדוש אני!"
מה פירוש הדברים?

הנה, בפרשת קריאת שמע אומרים לנו פעמיים ביום "והייתם קדושים
לאלוקיכם", מהי ההוספה "לאלוקיכם" דוקא? למה לא סגי לומר "והייתם
קדושים" לבד, וכמו שכתוב אצל המלאכים "וקדושים בכל יום יהללך
סלה" בלי ההוספה וקדושים 'לאלוקיכם'?
מכאן יש לראות שאפשר לאדם להיות קדוש להיות פרוש, להתענות,
ולהתעלות, אבל עדיין חסרה בידו העיקר - שתהיה קדושתו והתעלותו
- לאלוקים - דוקא!...

ולכן אצל המלאכים לא צריך להוסיף כלום. כי קדושתם קיימת ועומדת
מעצם ברייתם כלפי ה' בלבד. אך האדם הלזה, שלבו גדוש ואפוף ביצרים,
שוגה הוא כפתי, כבער לא ידע, וכאיש לא יבין. וגם בשעה שרוצה
להתקדש, ולבו יחפוץ בקדושה, על צירו יסובבהו יצרו, להסב את לבו
מעם פני ה', ולהטות את כל תשומת לבו כלפי עצמו הוא!

וכאן צריך משנה אזהרה, שלא יהיה לבו שבוי בידי הרגשות נעלים של
קדושה, ובאמת אינו עושה אלא את רצון לבו. שאם אינו מכוון את
הקדושה, כפי רצון ה', לבל יוסיף ולבל יגרע הרי אינו קדוש לה!
נפלא להתבונן איך שגם הפסוק הבא מלמדנו ממש על אותו דרך, בפסוק
מ"ה, מתחיל הפסוק "כי אני ה' המעלה" וגו', בתוך הפסוק שוב "והייתם
קדושים", ובסיום הפסוק, חוזר עוד פעם הכתוב "כי קדוש אני".

והדברים כפולים ומכופלים ממש! פעמיים התורה חוזרת פסוק אחר
פסוק כשבכל פסוק לבד יש הכפלה של ב' פעמים, פעם לפני, ופעם
אחרי הציווי של "והייתם קדושים", את הזהרה של "כי אני ה'".
ללמדנו עד כמה קשה הדבר, ועד כמה עלולה הטעות ליפול, בעת
שעוסק האדם ב"קדושה". כי להבחין בין תכלת ללבן, די במעט אור, אך
לראות ולהבדיל ביז תכלת לקלא אילן, כאן צריך אבוקה של אור. וכלומר:
להבחין בן רע לטוב די באזהרה פשוטה אך להבחין בין טוב אמיתי, לטוב

אחדות כנאית תפילה

"וַיִּקְחוּ אֶת אֲשֶׁר צָוָה מֹשֶׁה אֶל פְּנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּקְרְבוּ כָּל הָעֵדָה וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי ה'
(ויקרא ט, ה). מובא בשם האר"י הקדוש זצ"ל שכהכנה לתפילה צריך האדם לקבל
על עצמו בכל יום מצות עשה של "ואהבת לרעך כמוך".

ועל פי זה מסביר הרה"ק רבי אברהם יששכר רבינוביץ זצ"ל בעל ה"חסד
לאברהם" את הפסוק "ויקרב כל העדה", היינו שהיה להם קירוב לבבות ואחדות,
ואז "ויעמדו לפני ה'" - וחז"ל אמרו (ברכות ו, ב) 'אין עמידה אלא תפילה'. בזמן
שהיו מאוחדים היו יכולים לעמוד ולהתפלל לה' יתברך.

בסופו של דבר הוצרכה בקשת רחמים להשראת שכינה

"וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ וַיִּכְרְבוּ אֶת הָעָם וַיֵּרָא כְבוֹד ה' אֶל כָּל
הָעָם" (ויקרא ט, כג). וברש"י: "ויבא משה ואהרן" וגו' - כיון שראה אהרן שקרבו כל
הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל כו' מיד נכנס משה עמו
ובקשו רחמים וירדה שכינה לישראל.

מזויף, קושיו שבעתיים. וללמדנו בכל זה, כי הדבר דק ומדוקדק עד אין
נבדק, לבל יתרומם האדם ויתקדש בשיתוף עם היצה"ר ביחד...
יש אנשים שנלחמים על "קדושת הארץ" לפי דעתם המרגישה רגשי
קודש נעלים במלחמה על שמירת הקרקע. אך כשמגיעים ובאים למצוות
"שמיטה", ששם, התורה, היא המבקשת את אותם רגשי קודש נעלים
בשמירה על קדושת הארץ, שם הם לפתע קרים ועייפים מחפשים קולות
משונות ואצים רצים לחכור את הארץ לגוי...

אחר כך מוסרים הם נפש על שמירת הר הבית, שוב, ברגשי קודש נעלים,
ותוך הטפת מוסר לאלו שלא נלחמים על הדבר כמותם, אך כשהתורה
מבקשת את הרגשי קודש בציווי ואזהרה המחייבת כרת, לבל יכנסו
בטומאה למקום המקדש, שם נעלמים להם רגשי הקדושה, וברגל גסה
ובמצח נחושה, נכנסים לחלל את מקום הקודש לפי ציווי התורה. ואת כל
מעלליהם מעוללים, מתוך רגש הקדושה.

אחר כך ממילא הופכים חול לקודש וקודש לחול, וכשהתורה מזהירה על
גדרי הצניעות ולזה נקרא קדושה [כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה
מוצא קדושה (ויקרא רבה כד, ו)] שם 'מוצאים' ברגשי קודש את 'אהבת ישראל'...
לא קדושה ולא טהרה, לא אהבת הארץ ובודאי לא אהבת הבריות... הכל
עורבא פרח.

לא שחלילה בשביל דברים פשוטים כמו אלו העבים כקורת בית הבד,
וכהבדלה בין אור לחושך, צריכה התורה לשוב ולשנן ארבע פעמים
כדי שלא נטעה בכך... אך זה משל בשבילנו, על דברים דקים יותר
המתחלפים בין זיוף לאמת בכחוט השערה ממש, אם לא שוקל האדם
בפלס את מעשיו.

כמו מי שיתרגש באמירת פסוקי דמרה, ויאמרם בנעימות כמונה מעות,
ומתוך כך תתקף עליו השעה, ויפסיד קריאת שמע בזמנה.

או מי שמפאת רגשי 'התעלות' ו'קדושה' מסלסל סלסול נאה ב"שלום
עליכם" קודם הקידוש במקום למהר ולקדש ולנסוך יין לגרונם הצמא
של האורחים... כך בכל דבר, מוצא היצר הרע את מקומו כיצד והיכן
להידחף פנימה.

וכאשר אך מסיר האדם את תשומת לבו, כרגע קט, כבר ימצא את היצר
הרע שנכנס בהיחבא למטבח, ו'תיבל' לו את התבשיל עם קצת פלפל של
עולם הזה.... ואם לא יתעשת במהרה, יראה שלא ינוח ולא ישקוט יצרו,
מתבל לו עוד ועוד, עד שיקדיח לו תבשילו מכל וכל...

אחרי שבנו את המשכן ועשו את כל העבודות, עדיין לא שרתה שכינה עד
שהתפללו. כך היא הדרך ברוחניות, שעל כל דרגה שרוצים להשיג צריך לעבוד
"עבודת פרך", ואחרי כל זה עוד צריך תפילה כדי לזכות לזה.

(שיעורי חומש - רבי שלמה וולבה)

חוסר ההתבטלות [בדקות] לפני ה' גרמה לכך שהקריבו אש זרה

"וַיִּקְחוּ בְנֵי אֹהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶמְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂמְנוּ עֲלֶיהָ קִטְרֹת
וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֲתָם" (ויקרא י, א). ה"גור אריה" מבאר, שמה
שהקריבו אש זרה זה נגרר ממנה שבמתן תורה הציצו בשכינה, כמו שכתוב (שמות
כה, יא) "ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו", והעבירה של הסתכלות בשכינה גררה
את העבירה של אש זרה.

ביאור הענין, שבמתן תורה בשעת הנבואה לא היתה להם התבטלות גמורה בפני
הקב"ה, ומזה נבע גם כן שהקריבו אש זרה, שלא התבטלו לגמרי ורצו להביא דבר
משלהם.
(שיעורי חומש - רבי שלמה וולבה)

כ"ה אדר א' תשס"ג: הגאון רבי ישראל יעקב ב"ר אהרן פישר, בעל "אבן ישראל" וראב"ד ירושלים

"הכרת הטוב" של הגרי"י פישר זצ"ל

אחת המידות שאפיינו במיוחד את הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל היתה מידת 'הכרת הטוב'. הוא היה מכיר טובה לכל מי שהטיב עמו בהטבה וסיוע כל דהו, וגם כעבור שנים רבות לא שכח לגמול למיטיביו.

פעם נכנס אצלו קרוב-רחוק ממשפחתו, וביקש המלצה. הגרי"י פישר זצ"ל לא נתן לו המלצה מהטעמים שעמו, אך העניק לו סכום נכבד.

לתמיהת בני המשפחה, מה ראה לתת לו סכום כה גדול, השיב, כי הוא ציפה זה מכבר להשיב טובה למשפחתו של יהודי זה, כי בעבר, כאשר אמו הרבנית ע"ה התאלמנה, שלחו לו תמיכה כספית נאה. עכשיו הגיעה ההזדמנות לממש את הכרת טובתו ולהשיב מעט, ועל כן העניק לו סכום ניכר יותר מכפי יכולתו. (ע"פ "רועה ישראל" ח"ב עמ' תכ"ג)

הראה לו מחזה אלוקים מתוך "הכרת הטוב"

פעם כאשר סח הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל אודות מעלתה הנשגבה של מידת הכרת הטוב, סיפר האי עובדא מקדוש ישראל מרן הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל:

היה זה יום סגרירי כאשר שלח מרן הגרי"ל דיסקין זצ"ל לקרוא אליו את רבי משה יוליס (זקנו של חמיו של הגרי"י פישר).

כאשר הגיע רבי משה יוליס אל הגרי"ל דיסקין ראה שם שלושה אנשים יושבים לפני רבי יהושע לייב. הביט רבי משה בפניהם וראה מחזה אלוקים, זיו השכינה קרן מהם. ועוד הבחין כי תואר פניו של האמצעי בין השלושה אינו ניתן לתיאור כי אם בהגדרה אחת: מלאך אלוקים...

ראית את האמצעי בין השלושה? היה זה מרנא הגר"א מוילנא זצוק"ל.

רבי משה הזדעזע עמוקות ממה שראה במו עיניו ומה ששמע עתה מפי רבו הקדוש, ונבצר ממנו להעלות על דעתו מדוע זכה לחזות במחזה נורא שכזה...

ואמר הגרי"י פישר זצ"ל: הסיבה שבעבורה זכה רבי משה לכך, היתה משום הכרת הטוב של המהרי"ל דיסקין אליו. וגופא דעובדא הכי הוה: כמה ימים טרם התרחשות זו, סחה הרבנית, אשתו של רבי יהושע לייב, לרבי משה "הרופא" (הוא היה רופאו האישי של רבי יהושע לייב), כי זה כבר תקופה ארוכה שהיא מכינה לבעלה, רבי יהושע לייב, רוטב עם בשר לסעוד את לבו, אבל הוא אוכל רק את הרוטב (המרק), ואילו בבשר אינו נוגע כלל. ואינה יודעת מה לעשות כדי שיטעם גם מן הבשר הדרוש לבריאותו.

שאל רבי משה את הרבנית לסדר הגשת התבשילים, האם המרק קודם לבשר או להיפך.

הבית באור כשר. החומר הדליק באותו לוקס הוא הנקרא "העמדל" (כותונת) היה זה כעין גליל שקוף מבד מיוחד שהולבש על מקור הבעירה והיה מפזר אור נעים על פני הבית. דא עקא, "העמדלאך" אלו יקרים היו ונדירים למוצאם כאן בארץ, ונאלצו לייבאם באופן מיוחד מחוץ לארץ.

בבית הגרי"י פישר זצ"ל דאגו שיהיה מלאי מספיק להחליף מדי פעם, כי מחמת עדינות ה"העמדל" הדק, היה מתפורר לעתים תכופות. היה זה באחד מערבי השבתות, כשעה לפני הדלקת הנרות, התדפק ד"ר זילברמן על דלת בית הגרי"י פישר זצ"ל ובקשתו בפיו: היות ובביתו מותקן "לוקס" שה"העמדל" שלו התפורר, השבת מתקרבת ולא יהיה לו אור כשר לשבת, מבקש הוא להשאיל לו "העמדל" שיוכל לכבד את השבת באור כשר.

עודו מדבר, והגרי"י פישר ששמח שהנה ניתנת לו הזדמנות כלשהי להשיב לרופא מעט כגמולו בטרחתו עבור הרבנית, החל לתור בעצמו אחר ה"העמדלאך". כשלא ראה אותם לפניו, נטל כסא לחפש על הארון בתוך הקופסאות שמא ימצא חפסיה אחת של "העמדלאך" עבור הרופא. אך דא עקא כל החפסיות ריקות היו, כי ודוקא באותו שבוע כלו כל ה"העמדלאך".

הגרי"י פישר הצטער מאד להשיב ריקם את בקשתו הצנועה של הרופא. בתוך כך נזכר, כי בביתו של אחד ממכריו שהתגורר במרחק רב מביתו משתמשים בשבת קודש ב"לוקס" כזה. שלח אליו מיד את בנו להביא "העמדל" עבור הרופא היקר. אכן הבן ביצע את השליחות וה"העמדל" נמסר לרופא שעוד הספיק להלבישו ב"לוקס" לפני זמן הדלקת הנרות, לשמחתו הגדולה של הגרי"י פישר זצ"ל.

בנו של הגרי"י פישר ציין, כי באותה שבת, שפוכה היתה שמחה מיוחדת על אביו, על שהיה בידו לגרום מעט נחת רוח לרופא, באור של שבת קודש, ולהביע מעט מן הכרת הטוב שרחש כלפיו.

"כל ימי לא נהניתי כלל מהעולם הזה"

בשנותיו האחרונות של הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל כאשר נחלש, נרכש עבורו כסא נוח יקר ומיוחד, למען הקל עליו ביסוריו. אך הוא לא הסכים בשום פנים להכניסו לביתו, וחזר וקרא בתוקף: "כל ימי לא נהניתי בלל מהעולם הזה, וכי רוצים אתם להכריחני בזקנותי לכך?" כמו כן כאשר המליצו רופאיו שיתקינו בביתו מזגן מחמת חולי הריאות, התנגד לזה מאד, ורק לאחר הפצרות מרובות, לאחר ששוכנע שהדבר פוגע בבריאותו, הסכים לזה, אך למחרת כאב לו הדבר ביותר, מכיון שמחמת המזגן איחר

השיבה הרבנית כי את המרק היא מגישה בראשונה. אמר לה רבי משה, כי כאן נעוץ הדבר - שכיון שהוא מקבל את המרק תחילה, אוכל הוא לשובע נפשו, ומשאיר את הבשר, על כן תשנה הסדר, ומעכשיו תגיש לו את הבשר תחילה.

למחרת עשתה הרבנית כעצת רבי משה והגישה את הבשר תחילה.

כשרצה רבי יהושע לייב לטעום מן הבשר, הזדעזע, הוא הבחין בשאלה הלכתית במנת הבשר שלפניו.

קרא רבי יהושע לייב לרבנית ושאל אותה לפשר הדבר - מדוע הגישה את הבשר לפני המרק, שלא כרגלה כל הימים, כי בגין שינוי זה ניצול היום מחשש איסור. אילו הגישה את המרק תחילה לא היתה השאלה נראית לעיניו כלל.

הרבנית השיבה, כי פעלה לפי עצתו של רבי משה...

רבי יהושע לייב שהכיר טובה לרבי משה שעל ידו ניצל מחשש אכילת איסור, השיב לו כגמולו בהציגו לפניו מחזה שלא מעלמא הדין, בהראותו לו תואר הוד כבוד מרנא הגר"א זצוק"ל. (ע"פ "רועה ישראל" ח"א עמ' שכ"א)

שמחת "הכרת הטוב"

סיפר הגאון רבי משה פישר שליט"א על מידת 'הכרת הטוב' של אביו הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל מה שזכור לו מימי נעוריו:

כשהיה הגר"מ פישר שליט"א כבר שית כבר שבע, חלתה אמו הרבנית ע"ה במחלה מסתורית שלא אובחנה כל צרכה. במכאוביה כי רבו, נאלצו לאשפזה תכופות בבתי חולים, בין היתר עברה גם ניתוח, אך הכל לשווא היה, לא נמצא מזור למחלתה.

הרופא הבכיר ד"ר זילברמן - שהעריץ מאד את הגרי"י פישר זצ"ל - שמע מכך, והדבר נגע מאד ללבו. הוא נכנס לעובי הקורה, התפנה מעסקיו והשקיע עמל רב שלא על מנת לקבל פרס בכל מיני אופנים עד שבחסדי ה' יתברך מצא את סיבת החולי והתרופה הנכונה. ואכן לא ארכו הימים והרבנית שבה לאיתנה.

הגרי"י פישר זצ"ל הרגיש חובה בנפשו לשלם לד"ר זילברמן על יגיעתו ועל הצלחתו בעזרת ה' והצטער מאד שד"ר זילברמן באצילות נפשו מסרב לקבל כל תמורה. עד שבאחד הימים, לשמחתו של הגרי"י פישר זצ"ל, נזדמנה לו אפשרות להיטיב מעט עם הרופא, ומעשה שהיה כך היה:

בימים ההם יראי ה' שמנעו עצמם ליהנות בשבת מאור החשמל במנורה הבווערת על גז, "לוקס" בשפת הימים ההם, אשר האיר את

לקום בבוקר לאחר עמוד השחר, שלא כדרכו שהיה רגיל לקום לפני עלות השחר, והיה מיצר ודואג על כך כל אותו היום. (ע"פ "גלה כבוד מישראל" עמו"י, רפ"ב, שי"ח)

לא על חשבון שינת הזולת...

סיפר הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א: פעם אחת נתעוררו כמה אנשים לארגו אמירת "שירת הים" בחצות ליל שביעי של פסח, בבית הכנסת "זכרון משה", דבר שלא היה נהוג שם עד אז. וביקשו את רבי גמליאל לשמש כשליח ציבור. כשנודע הדבר ל"מרא דאתרא" הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל, שלח לקרוא לרבי גמליאל, ואמר לו, היות שדבר זה לא היה נהוג כאן עד עכשיו, והוא חושש שהליכת אנשים רבים ברחוב אחרי חצות הלילה תעורר אנשים משנתם, לכן אינו מסכים לזאת, ומי שרוצה לומר "שירת הים" יכול לילך ולומר בשאר בתי כנסיות שם נהוג לומר מקדמת דנא. (ירועה ישראל" ח"ב עמו"י ת"ס)

סלידה מה"לוקסוס"

על סלידתו של הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל ממותרות, סיפר בנו הגאון רבי אהרן פישר שליט"א את העובדה הבאה:

היה זה בעת שעבר הגרי"י פישר זצ"ל מדיירתו בשכונת בית ישראל לדירתו בשכונת בתי הורדנא. [הוא נאלץ לשנות מקומו, כי הדירה בבית ישראל מלבד שהיתה קטנה מאד במימדיה עד שלא היה מקום להרב פישר זצ"ל להניח את גמרתו, והיה יושב על כסא ואוחז

חששו, ובצדק, שהשכונה ובתי הכנסת יהפכו ל"מבצר חרדי" עד שיאלצו לעזוב את מקום מגוריהם, כאשר אכן כן היה בעז"ה. ביניהם היו יחידים עזי פנים וחצופים יתר על המידה, שלא יראו לנפשם לצער את הרב ולרדפו בכמה אופנים.

מנהג מרושע היה לאחד מהם: הוא הלך אחרי הגרי"י פישר זצ"ל יום יום לאחר צאתו מתפילת ותיקין, וחירף וגידף אותו כברת דרך עד הגיעו לביתו שבבתי הורדנא. באצילות נפשו לא הגיב הגרי"י פישר זצ"ל כלל על החירופים והגידופים, ואף לא סיפר זאת לאיש. הוא קיים בעצמו את אשר אמרו חז"ל (שבת פח, ב) "הנעלבין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין וכו' עליהם הכתוב אומר (שופטים ה, לא) "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו".

דבר זה לא נודע אלא לאחר שפגעה מידת הדין בכל אנשי החבורה החצופה באופן אשר לא יתואר - כאשר חלו במחלה קשה ומכוערת רח"ל. צער רב הצטער הגרי"י פישר זצ"ל כאשר נודע לו דבר מחלתם. מנוחתו נטרדה, ולא נרגע עד שהלך בעצמו לבקרו בבית החולים בשכבו על ערש דווי. בדברי ריצוי ותחנונים הפציר בהם לעזוב את דרכם הרעה, והבטיח להתפלל לרפואתם. ואכן קיים הבטחתו והזיל דמעות בתפילתו על רפואת אויביו. אמנם אלו הרשעים ששמעו לו, ניצלו מיד מיסוריהם, ונתרפאו למרות שכבר עמדו עד שערי מוות רח"ל. (ע"פ "ירועה ישראל" ח"ב עמו"י ל"ב)

הספר בידו - היתה גם דירת מרתף של טחב ורטיבות שגרמה להתרופפות בריאות ילדיו הרכים. [החליטו איפוא הגיסים לשמח לבו של הגרי"י פישר זצ"ל ובני ביתו, ולשלוח לו דורון לרגל כניסתו לביתו החדש, "נברשת" נאה ומרחיבה לב. הם עשו מעשה ובמו ידיהם הביאו את הנברשת הנאה בן ששה קנים מפוארים לביתו. כאשר חזר הגרי"י פישר מתלמודו וראה את הנברשת המפוארת שאל מיד עליה, ואמרו לו כי היא מתנה מגיסיו לכבוד כניסתו לדירה בהורדנא. הגרי"י פישר זצ"ל הראה מיד הסתייגות, וביקש מבני הבית להוציא את ה"לוקסוס" מביתו, כי אינו מוכן לפאר את ביתו ב"לוקסוס" כזה. ולהחזירו בתודה ובדרך כבוד לשולחו.

בני הבית שהבינו כי הגרי"י פישר יעמוד על דעתו בזה, כי ידועה היתה להם עד כמה סלד מכל גינוני לוקסוס מיותרים, הלכו והחליפו אותה בנברשת בעלת שלושה קנים בלבד.

כאשר חזרו אל הגרי"י פישר זצ"ל עם הנברשת המצומצמת הסכים בדיעבד לתלותה בביתו כדי שלא לפגוע בנותני המתנה שכל כך טרחו בשבילו על מנת לגרום לו נחת רוח. (ע"פ "ירועה ישראל" ח"ב עמו"י מ"ח)

מידת הדין פגעה בכל אנשי החבורה החצופה... לאחר שהתקבל הגאון רבי ישראל יעקב פישר זע"ל לכהן כרבה של שכונת "זכרון משה", היו אי אלו אנשים מחוגי "המתפשרים" למיניהם, שהכתרתו היתה לצנינים בעיניהם. הללו

מאת הרב א.פ. שליט"א

הדברים שאומר עתה משה לאהרן אחיו כאשר הוא רואה בוש וירא לגשת: "למה אתה בוש? לכך נבחרת!", כלומר, הרי רק בשל הבושה שלי ניטלה הכהונה ממני וניתנה לך, וכעת כאשר גם אתה בוש - הלא תינטל הכהונה גם ממך.

הסבר נוסף מביא בעל "מים חיים" משל עצמו. דלכאורה יש להקשות בדברי רש"י, שכתב בתחילה "היה אהרן בוש וירא לגשת", הרי שהיו לאהרן שתי סיבות שבעטיין לא ניגש, שהיה בוש, ושהיה ירא לגשת, ואילו כאשר משה מנסה לשכנעו הוא שואלו רק "למה אתה בוש" ולא הזכיר שמלבד הבושה יש לאהרן גם יראה מלגשת אל המזבח, והדבר אומר דרשני? אלא, הרי אמרו חז"ל בברכות דף יב: "כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עוונותיו", הרי שהבושה היא התקנה לעוברי עבירה, ועל ידה נמחלים עוונות החוטא המתבייש. וזוהי טענת משה כלפי אהרן אחיו: מאחר שאתה בוש, הרי ממילא נמחל לך עוון העגל, ואם כן אין לך סיבה לירא מלגשת אל המזבח. ומסיים משה: "לכך נבחרת", כלומר מאחר והתביישת ועוון העגל נמחל לך, דוקא משום כך אתה נבחרת.

(מלוקט מתוך הספר "כמוצא שלל רב")

לכך נבחרת - בשביל הבושה!

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קִרְב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְעִשֵׂה אֶת חַטָּאתְךָ וְאֶת עֹלֹתְךָ וְכַפֵּר בְּעֶדְךָ וּבְעֵד הָעָם" (ויקרא ט, ז). וברש"י על פי התוספתא: "קרב אל המזבח" שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש? לכך נבחרת. בשו"ת "מים חיים" להגאון רבי חיים כהן רפאפורט אב"ד אוסטרעהא הביא בזה שני פירושים נפלאים.

בשם אביו הביא, שכאשר נגלה הקב"ה למשה מתוך הסנה, נאמר (שמות ג, 1) "ויסתר משה פניו, ועל כך מצינו במדרש (שמות רבה פרשה ג סימן א) "לא יפה עשה משה כשהסתיר פניו, שאילו לא הסתיר פניו גילה לו הקב"ה למשה מה למעלה ומה למטה וכו'". ובהמשך על הפסוק (שם ד, ט) "וַיַּחַר אֶף ה' בַּמֶּשֶׁה", מוסיף המדרש ואומר (שם סימן ז) "מה חרון אף היה שם? שניטלה כהונה ממשה וניתנה לאהרן. אמרו רבותינו ז"ל 'הלא אהרן אחיך הלוי' - וכי מאחר שאמך אחיך איני יודע שהוא לוי? אלא, אמר לו: ראוי היית להיות כהן והוא לוי, ולפי שאתה מסרב על דברי, תהיה אתה לוי והוא כהן" עד כאן מהמדרש.

הרי לנו, שמשום שהתבייש משה והסתיר את פניו וסירב בתחילה ללכת בשליחות הקב"ה, ניטלה הכהונה ממשה וניתנה לאהרן. מעתה, נפלאים

לפרשת החודש

"החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות יב, ב), זו מצוה ראשונה שנצטוו ישראל. וצריך להבין, למה נבחרה דוקא מצוה זו להיות ראשונה.

ואמר רבינו זצללה"ה [בעל "אבני נזר"], ששעבוד מצרים היה כל כך נורא עד שלא היה כלל קיום לבני ישראל בדרך הטבע מצד עצמם, וכדאיתא בחז"ל על הקרא "לקחת לו גוי מקרב גוי", כלומר שלא היה להם כלל קיום מצד

עצמם ולפיכך בדרך הטבע אי אפשר היה שיצאו ממצרים. והנה קידוש החודש ניתן לבני ישראל שיקדשוהו על פי בית דין, ובתלמוד ירושלמי (כתובות פ"א ה"ב) כתוב, שקטנה בת שלוש שנים ויום אחד ועיברו בית הדין את החודש בתוליה חזרין, נמצא שעל ידי מצוה זו ניתן הטבע בידי בני ישראל ובידם לשנותו.

רבים המסובים יחד, אין חיוב על כל אחד מהם לספר סיפור יציאת מצרים לבניו בעצמו, אלא די בכך שאחד המסובים מספר לכולם [לפי שעיקר החיוב על האב הוא שישמעו בניו בלילה הזה סיפור יציאת מצרים (*) וכיון ששומעים הסיפור כראוי סגי, ואף א"צ למנות את המספר כשלוחו על כך אלא ממילא נפיק ידי חובתו (**)].

מי שזמנו דחוק ואינו יכול לשהות באמירת ההגדה אלא זמן מצומצם ביותר [כגון רופא המטפל בחולים וכדו', אם אמנם סיפק בידו לערוך הסדר עכ"פ בקצור ואין החולים זקוקים לו באותו זמן קצר (***)], יאמר את תחלת ההגדה "עבדים היינו וכו', שהוא עיקר חיוב [דהא דאמר רבן גמליאל מי שלא אמר שלשה דברים הללו בפסח לא יצא ידי חובתו וכו' אינו אלא למצוה מן המובחר, כמש"כ הר"ן והביאו הדרכי משה סי' תע"ג סקי"ט עיי"ש דידי הגדה מיהו יצא גם אם לא אמרן] סיפור יציאת מצרים מן התורה.

ואם יש לו שהות עוד קצת יאמר גם "מצה זו" וכו', אך לא יאמר הלשון הרגיל "שאנו אוכלים" אם אינו עתיד לאכול אח"כ מפני חוסר הזמן.

ודע דעיקר החיוב הוא ההודאה לה' על הגאולה, אבל אם יספר סיפור יציאת מצרים ולא יוסיף את ההודאה לה' - כנוסח ההגדה "לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלה וכו' ונאמר לפניו הללויה" - יתכן דלא יצא.

ונראה דזה כוונת רש"י בפסחים ל"ו ע"א ד"ה שעונין עליו דברים, "שגומרים עליו את ההלל ואומרים עליו הגדה", דההלל וההודאה הוא השלמת הסיפור, כי המצות עשה "למען תזכור את יום צאתך" וגו' הוא לא למען דעת קורות עם ישראל אלא להודות לה' על גאולתנו ועל פדות נפשנו, וכמש"כ מהר"ל

(*) ברשימות ת"י פירש רבנו בלשון הכתוב "הגדת לבנך ביום ההוא וגו' והיה לך לאות על ידך וכו'", דאם כי עיקר צורת המצוה היא ההגדה לבנים, אבל באמת החובה מוטלת על כל אדם גם בנוגע לעצמו, לחזור ולשנן בזה הלילה את סיפור היציאה ממצרים בכל פרטיו ודקדוקיו. עכ"ד (ולפעמים הבחינו המסובים שהיה רבנו מפרש בינו לבין עצמו בתחילת אמירת ההגדה את התיבות בלשון אידיש המדוברת: עבדים - קנעכט, היינו לפרעה - זיינען מיר געווען צו פרעה, וכו').

(**) וכן נהגו בבית רבנו כשהסבו עמו צאצאיו, שהיה רבנו לכדו מרחיב בסיפור כפי הצורך (ויקרא י, ב).

עיי' ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" שהקשה דלמאן דאמר נדב ואביהוא מתו בפנים, למה לא נטמא כל המשכן טומאת אהלים, וכל כלי המשכן היו צריכין טבילה, ולא מצינו זה.

וי"ל דעדיין לא נאמר להן פרשת טומאת אהלים, ואע"ג דבשעת מתן תורה כבר ידעו כל המצוות כמו שכתב רש"י בשמות (כד, יב), מ"מ כל זמן שלא נצטוו על זה לא היה מטמא. עיי' הוריות (י, א) לפני הדבור. וצ"ע.

(טעמא דקרא - רבי חיים קניבסקי)

"בְּקִרְבֵי אֶקְדֵּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶפְבֹּד וַיֵּדֵם אֶהְרֹן" (ויקרא י, ג).

פירש בספר "אך פרי תבואה", דאמרינן במסכת קדושין (לא, ב) 'איזה כבוד, לא יסתור את דבריו של אביו'. ואמר "בקרוב", דהיינו אצל הגדולים המקורבים לי, "אקדש" כי עליהם להתקדש בקדושה ופרישות יתירה גם בדבר המותר להם, מה שלא אסרה תורה, "ועל פני כל העם" רק "אכבד" דהיינו שלא יסתרו ציווי ה' מה שאסרה תורה. (כרם הצבי - רבי צבי הירש פריה)

"וַיֵּדֵם אֶהְרֹן" (ויקרא י, ג).

במדרש, מה היה לו לומר "ביום השמיני ימול בשר ערלתו" (ויקרא יב, ג). וזה תמוה.

ונראה לי דהנה אמרו חז"ל (נדה לא, ב), מפני מה אמרה תורה מילה לשמונה,

מפראג בספר "גבורות ה'" (פרק א') שמצות סיפור יצי"מ היא לא לומר סיפור הדברים בלבד וגם לא להעמיק חקר גרידא בנפלאות ה', שהרי כתיב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", אלא מה שאנו מצווין לספר בליל היציאה נפלאותיו ית' אין זה בשביל להגיד שבחו אלא כדי להודות לו עליהם, ולצורך זה מותר לספר שבחו של מקום עיי"ש, וזהו החיוב על כל אדם בכל דור ודור לספר ביציאת מצרים בלילה הזה.

הא דאין מברכין על מצוה זו של סיפור יציאת מצרים, כתבו הראשונים (עיי' סדר ההגדה להאבודרהם ד"ה ומתחיל ההגדה, בשם הרי"ף) דהיינו מפני שכבר קיים המצוה במה שאמר בקידוש "זכר ליציאת מצרים", וצ"ע דהתייבח לענין מצות הזכרת יצי"מ הנוהגת בכל לילה, אבל בליל פסח הרי ודאי יש חובה מיוחדת להרחיב הדיבור בזה, ובאופן של סיפור דוקא בדרך שאלה ותשובה, וכדקיי"ל דאם אין מי שישאלנו הריהו שואל ומשיב לעצמו. ונהי דהא דאמר ר"ג כל שלא אמר וכו' לא יצא ידי חובתו היינו רק למצוק מן המובחר וכו"ל, זהו דוקא לענין הזכרת ג' דברים אלו, אבל עיקר ההרחבה וסיפור עיקרי הדברים ודאי חובה גמורה היא. ונראה דהיינו נמי לישנא ד"עונין עליו דברים הרבה", כלומר שזהו גדר המצוה המיוחדת בלילה זה, להרחיב בסיפור בדברים הרבה (אלא שהחובה היא רק לפרטם בהרחבה, וא"צ להאריך יותר, וע"ז הוא שאמרו שכל המרבה ומאריך יותר מהחייב ה"ז משובח). ברם נראה דס"ל להנך ראשונים דהסיפור בליל פסח הוא רק חלק מהמצוה הכללית של זכירת יצי"מ בכל יום ולילה, אלא שבכל לילה סגי בהזכרה גרידא ואילו אחת בשנה בליל צאתנו ממצרים דינא הוא דצריך להרחיב הזכרה זו ולהאריך בה בצורת סיפור דברים, אבל ביסודן אינן אלא מצוה אחת, ולכן כיון שכבר התחיל וקיים עיקר המצוה בהזכרה דקידוש שוב אינו מברך.

כנ"ל (אך רבנו עצמו, אף שדר בבית חמיו כל שנותיו ולא היסב בראש השלחן, מ"מ בליל הסדר הצטרף וישב לצד חותנו בראש השלחן והשתתף עמו בעריכת הסדר, באמירת ההגדה וביאורה). ולשואל שאמר שמנהגם שמחלקים אמירת ההגדה שכל אחד קורא חלק והשאר שומעים, ואף הקטנים אומרים חלקים מן ההגדה, השיב רבנו דכל שאת החלקים העיקריים אומרים בני הבית הגדולים אין לערער על המנהג.

(***) ראה לב אברהם דלהלן ציון וראה הליכות שלמה תפלה פכ"ב סי"ט שאם מוטל עליו להתעסק בצרכי פקו"נ בשעה זו אסור להתעסק בדבר אחר ואולי הונו נמי ברכותיו לבטלה.

כדי שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים, כי כל ז' ימים האשה טמאה לבעלה, על כן ציוה הקב"ה שיהיה הברית ביום שמיני כדי שיהיו גם אביו ואמו שמחים.

וזה הדוגמא היה גם כן באהרן, שכל עיקר השמחה בא ממנו, ובתוך השמחה הגדולה מתו בניו והיו כל העולם שמחים והוא עצוב, וזה היה כוונת המדרש. (חתם סופר)

"כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי וְלֹא תִטְמְאוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּכָל הַשְּׂרָץ הָרִמְשׁוֹ עַל הָאָרֶץ" (ויקרא יא, מד).

בספורנו: "הייתם קדושים כי קדוש אני" - כדי שתהיו קדושים ונצחיים בהכירכם את בוראכם [איך יהיו קדושים ונצחיים לחיות חיי נצח? בהכירכם את בוראכם] והלכתם בדרכיו, וזה חפצתי כדי שתתדמו אלי [צריך להידמות להקב"ה] כי קדוש אני. וכל זה תשיגו [איך תשיגו את זה להכיר את הבורא ללכת בדרכיו? כל זה תשיגו] כשתתקדשו ותשמרו מאסורים כאמרם "זל אדם מקדש עצמו מעט, מקדשים אותו הרבה".

אדם צריך לקדש את עצמו. אם אדם מקדש את עצמו אז הוא מכיר את בוראו. זאת אומרת, להכיר את בוראו זה לא ענין של פילוסופיה, אלא כשאדם בעצמו מקדש את עצמו, נהיה דומה לבורא בקדושה, אז ההכרת הבורא צומחת מהאדם עצמו שהוא מתדמה לבורא. אז הוא מכיר את בוראו, וגם הוא ראוי ויכול ללכת בדרכיו. (שיעורי חומש - רבי שלמה וולבה)